

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2022 r.

Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie III Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Justyna Pikulik
Protokolant:	stażysta Krzysztof Kłak

po rozpoznaniu w dniu 3 lutego 2022 r. w Szczecinie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Ltd. z siedzibą w L., C.

przeciwko K. Z.

o zapłatę

1. oddała powództwo;
2. zasądza od powódki (...) Ltd. z siedzibą w L., C. na rzecz pozwanej K. Z. kwotę 3.917 zł (trzy tysiące dziewięćset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3.617 zł (trzy tysiące sześćset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.
3. nakazuje pobrać od powódki (...) Ltd. z siedzibą w L., C. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie kwotę 323,19 zł (trzysta dwadzieścia trzy złote dziewięćnaście groszy) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sygn. akt III C 250/20

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 27 listopada 2019 r. złożonym w elektronicznym postępowaniu upominawczym powód - (...) Ltd. z siedzibą w L. na Cyprze, reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika, wystąpił przeciwko pozwanej K. Z. o zapłatę kwoty 11.484,92 zł, w tym kwoty 7.981,62 zł (niespłaconego kapitału) wraz z odsetkami umownymi w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, kwoty 2.568,92 zł następujących kwot wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty od kwot: 298,49 zł (skapitalizowanych odsetek umownych naliczanych do 10 lipca 2019 r.), 225,66 zł (skapitalizowanych odsetek umownych za opóźnienie naliczanych za okres od 11 lipca 2019 r. do 16 lipca 2019 r.) oraz 410,23 zł (skapitalizowanych odsetek za opóźnienie od dnia 17 lipca 2019 r. do dnia 26 listopada 2019 r.), wraz z kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu żądania pozwu powód wskazał, że pozwana 13 listopada 2018 r. zawarła z (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. umowę pożyczki. Pozwana nie spłacała pożyczki zgodnie z postanowieniami umowy, co skutkowało jej wypowiedzeniem. Wierzytelność wynikająca z tej umowy powód nabył na podstawie umowy przelewu

wierzytelności z 16 lipca 2019 r. Pomimo pisemnego wezwania do zapłaty, pozwana nie spłaciła zadłużenia, co uzasadniało wystąpienie z pozwem.

20 grudnia 2019 r. Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym Lublin – Zachód w Lublinie wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym (ówczesna sygnatura akt VI Nc-e 2273620/19).

Pozwana K. Z. reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika, wniosła skuteczny sprzeciw od ww. nakazu zapłaty i wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu sprzeciwu pozwana podniosła zarzuty: brak legitymacji czynnej powoda (nieudowodnienia skutecznego nabycia dochodzonej pozwem wierzytelności), nieistnienia umowy (z uwagi na chorobę psychiczną pozwanej, skutkującej brakiem skutecznego zawarcia tej umowy), braku wzbogacenia po stronie pozwanej (pozwana wydała uzyskane od (...) sp. z o.o. środki na bieżące potrzeby), a ponadto sprzeczności żądania pozwu z zasadami współzycia społecznego. Z ostrożności procesowej, pozwana podniosła abuzywność klauzul umownych wpływających na wysokość dochodzonej pozwem kwoty oraz przedawnienia roszczeń powoda.

W replice na sprzeciw powód - (...) Ltd. z siedzibą w L. na Cyprze podtrzymał swoje stanowisko wskazując, że nieważność umowy pozostaje nieudowodniona, a pozwana dokonała częściowej spłaty pożyczki, co dowodzi, że miała świadomość swojego działania. Z ostrożności procesowej powód wskazał, że w przypadku nieważności umowy każda ze stron powinna zwrócić drugiej otrzymane świadczenie. Pozwana nie wykazała również, że zużyła lub utraciła uzyskana korzyść w sposób, który nie doprowadził do zwiększenia aktywów lub zmniejszenia pasywów. W zakresie zarzutu braku legitymacji czynnej, powód odniósł się do umowy cesji z 18 maja 2018 r., mającej charakter ramowy, do której następnie 16 lipca 2019 r. zawarto porozumienie, na mocy którego przeniesiono między innymi wierzytelność dochodzoną pozwem, czego dowodzą dołączone do pozwu dokumenty. W dalszej części pisma strona powodowa odniosła się do okoliczności zawarcia umowy oraz braku klauzul abuzywnych w tej umowie.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wg stanu na 10 maja 2018 r. funkcje dyrektorów (...) Ltd. z siedzibą w L. na Cyprze pełnili: O. W., E. H. i A. P..

Dowód:

- dokumenty rejestrowe – k. 67-68.

18 maja 2018 r. (...) sp. z o.o. w W., jako zbywca, zawarł z (...) Ltd. z siedzibą w L. na Cyprze, jako nabywcą, ramową umowę przelewu wierzytelności.

Przedmiotem tej umowy było ustalenie zasad na których następować będzie przelew wierzytelności w rozumieniu art. 509 k.c. względem dłużników zbywcy. Umowa ta miała charakter umowy ramowej, której postanowienia miały być stosowane do porozumień zawieranych na jej podstawie.

W wykonaniu tej umowy zbywca przedstawiał miał nabywcy cyklicznie wykaz wierzytelności przeznaczonych do sprzedaży.

Z tytułu nabycia wierzytelności określonych w poszczególnym porozumieniu nabywca miał zapłacić zbywcy cenę w wysokości określonego % wartości nominalnej wierzytelności.

Wysokości tego % nie ustalono.

Przedmiotem umowy była również sprzedaż wierzytelności pieniężnych określonym w poszczególnych porozumieniach. Na mocy tej umowy zbywca oferował miał nabywcy możliwość zakupu wierzytelności pieniężnych wraz z wszelkimi związanymi z nimi prawami i roszczeniami, w tym w szczególności zaległymi i przyszłymi odsetkami umownymi i odsetkami ustawowymi, prowizjami oraz kosztami naliczonymi przez zbywcę. W przypadku wyrażenia

przez nabywcę zgody na zakup tych wierzytelności, strony miały zawierać stosowane porozumienie. Wierzytelności pieniężne określone będą w poszczególnych porozumieniach oraz wskazane w załącznikach do porozumień: w wersji papierowej jako wykaz wierzytelności, którego wzór stanowi załącznik nr 1 do umowy oraz w wersji elektronicznej zawierającej szczegółowy wykaz wierzytelności, którego zakres danych określa załącznik nr 2 do umowy.

Przy zawieraniu tej umowy zbywca reprezentowany był przez prezesa zarządu – J. B., a nabywca przez dyrektora - O. W..

Dowód:

- umowa ramowa z 18 maja 2018 r. – k. 63-64.

23 maja 2018 r. (...) Ltd. z siedzibą w L. na Cyprze upoważniła O. W. do jednoosobowej reprezentacji spółki.

Dowód:

- dokumenty rejestrowe – k. 67-68.

13 listopada 2018 r. K. Z. zawarła z (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością umowę pożyczki nr (...). Kwota pożyczki wynosiła 9.500 zł. Pożyczkobiorca miał zwrócić tę kwotę w ratach w ciągu 12 miesięcy wraz z kwotą prowizji oraz odsetkami umownymi w wysokości 10%.

Dowód:

- wydruk potwierdzenia zawarcia umowy – k. 45,

- ramowa umowa pożyczki z załącznikami – k. 36-52,

- harmonogram spłat – k. 53,

- formularz informacyjny – k. 54-56,

- przelew weryfikacyjny – k. 57.

13 listopada 2018 r. (...) sp. z o.o. w W. przełał na rzecz pozwanej K. Z. kwotę 9.500 zł.

Dowód:

- potwierdzenie transakcji – k. 58.

Pozwana K. Z. od co najmniej 2004 r. choruje na schizofrenię. Przebieg choroby jest ciężki, ma lepsze i gorsze okresy, przy czym okresy remisji są krótkie. Pozwana była wielokrotnie hospitalizowana na oddziałach psychiatrycznych. Miewa napady agresji, okłamuje rodzinę, nie kontaktuje się z rodziną przez całe miesiące, ma urojenia, nie odbiera korespondencji. Jej stan polepsza się, gdy zażywa leki zgodnie z zaleceniami lekarzy, przy czym pozwana sama, bez konsultacji z lekarzami, zmienia i dobiera sobie inne dawki leków niż zalecane. Jest niezdolna do pracy i utrzymuje się z renty oraz zasiłków. Nie posiada jakiegokolwiek wartościowego majątku. W sposób niekontrolowany zaciąga zobowiązania wśród podmiotów niesprawdzających jej zdolności kredytowej.

Przy zawieraniu umowy pożyczki z 13 listopada 2018 r. K. Z. miała zachowaną powierzchowną świadomość podjętej decyzji, ale z powodu endogennej choroby psychicznej jaką jest schizofrenia, nie miała swobody w podejmowaniu decyzji. Stan ten utrzymywał się w okresie wydawania pieniędzy otrzymywanych po zawarciu umowy. Środki uzyskane z pożyczki z dnia 13 listopada 2018 r. pozwana zużyła na doraźne potrzeby konsumpcyjne oraz papierosy. Z zakupionych rzeczy nie korzystała, często rozdawała je innym osobom.

Dowód:

- dokumentacja medyczna – k. 105-123,
- decyzja ZUS – k. 133,
- przekaz pocztowy – k. 134,
- decyzja Prezydenta Miasta S. – k. 135,
- zeznania J. Z. – k. 137-139,
- zeznania P. C. – k. 139-141,
- przesłuchanie pozwanej K. Z. – k. 141-143,
- opinia biegłego sądowego J. K. – k. 161-174.

5 marca 2019 r. (...) sp. z o.o. w W. sporządził adresowane do pozwanej K. Z. pisemne wezwanie do zapłaty niespłaconych w terminie należności wynikających z umowy z 13 listopada 2018 r.

10 lipca 2019 r. (...) sp. z o.o. w W. sporządził adresowane do pozwanej K. Z. oświadczenie o wypowiedzeniu umowy z 13 listopada 2018 r.

Dowód:

- wezwanie do zapłaty – k. 59,
- wypowiedzenie umowy – k. 60.

16 lipca 2019 r. (...) sp. z o.o. w W. zawarł z (...) Ltd. z siedzibą w L. na Cyprze porozumienie numer 28 do umowy ramowej z 18 maja 2018 r.

Przedmiotem tego porozumienia był przelew wierzytelności pieniężnych.

Zgodnie z §1 ust. 2 porozumienia przeniesienie wierzytelności nastąpi z chwilą zapłaty przez nabywcę ceny określonej w porozumieniu.

Na mocy tego porozumienia zbywca miał sprzedać na rzecz nabywcy wierzytelności pieniężne określone w ustępie 1 oraz wskazane w załącznikach nr 1a i 1b do porozumienia wraz z wszelkimi związanymi z nimi prawami i roszczeniami, w tym szczególności zaległymi i przyszłymi odsetkami umownymi i odsetkami ustawowymi, prowizjami i kosztami, a nabywca wierzytelności ta miał nabyć oraz zobowiązać zapłacić cenę określoną w ustępie 5 i na warunkach określonych w umowie sprzedaży wierzytelności z 18 maja 2018 r.

Nie ustalono wysokości ceny, za którą miały zostać przeniesione na mocy ww. porozumienia wierzytelności, ani zapłaty tej ceny.

Przy zawieraniu tego porozumienia zbywca reprezentowany był przez prezesa zarządu P. K., nabywca zaś przez B. S. prokurenta (...) sp. z o.o. we W..

Do porozumienia tego sporządzona wykaz przenoszonych wierzytelności, w którym ujęto między innymi wierzytelność wynikającą z umowy pożyczki nr (...) z 13 listopada 2018 r. zawartej pomiędzy K. Z. a (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością.

Dowód:

- porozumienie z 18 maja 2018 r. – k. 65,

- załącznik 1a – k. 70-73.

16 lipca 2019 r. O. W. udzielił B. S. prokurentowi (...) sp. z o.o. we W. pełnomocnictwa do podpisywania porozumień określonych w umowie ramowej przelewu wierzytelności z 18 maja 2018 r, zawartej przez (...) sp. z o.o. S.K.A., a (...) Ltd. z siedzibą w L..

Dowód:

- pełnomocnictwo – k. 65v.

22 lipca 2019 r. (...) Ltd. z siedzibą w L. na Cyprze sporządził adresowane do pozwanej K. Z. pisemne przedsądowe wezwanie do zapłaty niespłaconych w terminie należności wynikających z umowy z 13 listopada 2018 r.

22 lipca 2019 r. (...) Ltd. z siedzibą w L. na Cyprze sporządził adresowane do K. Z. pisemne zawiadomienie o cesji należności wynikających z umowy z 13 listopada 2018 r.

Dowód:

- wezwanie do zapłaty – k. 61-61v,

- zawiadomienie – k. 62,

- pełnomocnictwo – k. 62v.

Przed Sądem Okręgowym w Szczecinie toczy się postępowanie o ubezwłasnowolnienie pozwanej K. Z..

Niesporne

Sąd zważył co następuje:

(...) Ltd. z siedzibą w L. na Cyprze przeciwko K. Z. okazało się nieuzasadnione i jako takie podlegało oddaleniu w całości.

W przedmiotowej sprawie powód (...) Ltd. z siedzibą w L. domagał się zapłaty od pozwanej K. Z. kwoty 11.484,92 zł wraz z odsetkami liczonymi w sposób wskazany w pozwie.

Przedmiotowe roszczenie powód wywodził z umowy pożyczki z 13 listopada 2018 r. o numerze (...), którą pozwana miała zawrzeć z (...) sp. z o.o. W.. Następnie wierzytelność z tej umowy pożyczkodawca miał zbyć na rzecz powoda na podstawie umowy z 18 maja 2018 r. i porozumienia do tej umowy z 16 lipca 2019 r. Umowy te i okoliczności im towarzyszące stanowiły podstawę faktyczną żądania pozwu.

Podstawą prawną żądania pozwu stanowiły: przepisy art. 3 ust 1 i 2 pkt 1 Ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U.2016.1528 j.t.), art. 720 k.c. oraz 509 § 1 k.c. Zgodnie z art. 3 ust 1 i 2 pkt 1 Ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi. Za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności umowę pożyczki. Natomiast art. 720 § 1 k.c. stanowi, że przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Podstawowym obowiązkiem pożyczkodawcy jest wydanie drugiej stronie przedmiotu pożyczki, natomiast obowiązkiem pożyczkobiorcy jest zwrot przedmiotu pożyczki w umówionym terminie. Art. 509 § 1 k.c. stanowi zaś, że wierzyciel może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelność na osobę trzecią (przelew), chyba

że sprzeciwiałoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu albo właściwości zobowiązania. Wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, w szczególności roszczenie o zaległe odsetki (§ 2).

Mając na względzie podstawę żądania pozwu oraz zasady rozkładu ciężaru dowodu w postępowaniu cywilnym, zgodnie z którymi obowiązek przedstawienia dowodów, w myśl przepisu art. 3 k.p.c., spoczywa na stronach, zaś ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.) spoczywa na stronie, która z faktów tych wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.) i stanowisko pozwanej wskazać należy, że na stronie powodowej spoczywał obowiązek wykazania, że jego poprzednik prawny zawarł z pozwaną umowę pożyczki i przekazał pozwanej środki z pożyczki, którą to wierzytelność powód następnie nabył w drodze cesji wierzytelność. Pozwana zaś – z uwagi na podniesione zarzuty obowiązana była wykazać, że w momencie zawierania umowy znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, a także, że umowa, z której powód wywodzi swoje roszczenie zawiera klauzule abuzywne, samo zaś żądanie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Okoliczność zawarcia umowy i otrzymania przez pozwaną kwoty 9.500 zł były w sprawie ostatecznie niesporne.

Zarzutem najdalej idącym był zarzut braku legitymacji czynnej powoda. Wskazać należy, że w procesie w charakterze stron mogą występować tylko te podmioty, które są jednocześnie podmiotami stosunku prawnego będącego przedmiotem tego procesu. W każdym procesie sąd powinien przede wszystkim rozstrzygnąć, czy strony procesowe są jednocześnie stronami spornego stosunku prawnego. Podkreślić należy, że posiadanie przez stronę powodową legitymacji czynnej, natomiast przez stronę pozwaną legitymacji biernej, jest kluczową przesłanką, od której uzależnione jest możliwość uwzględnienia powództwa. Brak którejkolwiek z nich prowadzi do oddalenia powództwa już z samej tej przyczyny. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu Uchwały z 12 grudnia 2012 r. (sygn. akt III CZP, Legalis 549473) legitymacja materialna, a więc posiadanie prawa podmiotowego lub interesu prawnego stanowi przesłankę materialną powództwa, a jej brak stoi na przeszkodzie udzieleniu ochrony prawnej. Brak legitymacji materialnej (czynnej lub biernej) skutkuje co do zasady oddaleniem powództwa. W sytuacji, gdy legitymacja materialna i procesowa zespala się, oddalenie powództwa następuje w istocie z braku legitymacji materialnej, którego rezultatem jest także brak legitymacji procesowej, będący wtórną przyczyną oddalenia powództwa. Legitymacja procesowa to zatem uprawnienie konkretnego podmiotu (legitymacja czynna) do występowania z konkretnym roszczeniem przeciwko innemu oznaczonemu podmiotowi (legitymacja bierna) wypływająca z prawa materialnego.

Powód wskazał, że wierzytelność wynikająca z umowy z 13 listopada 2018 r. została przeniesiona na jego w drodze cesji. W ocenie Sądu okoliczność ta nie została jednak przez powoda udowodniona, co było podstawową i wystarczającą podstawą do oddalenia powództwa w całości, niezależnie od tego, czy powód opiera swoje żądanie o umowę, czy bezpodstawne wzbogacenie pozwanej.

Przy zawieraniu umowy ramowej z 18 maja 2018 r. powód był reprezentowany przez samodzielnie działającego dyrektora O. H.. Jak jednak wynika z dokumentów rejestrowych powoda dopiero 23 maja 2018 r. zarząd upoważnił ww. do samodzielnej reprezentacji spółki. Oznacza to, że przed tą datą O. H. nie mógł samodzielnie zawrzeć umowy ramowej przelewu wierzytelności. Brak jest dowodu, aby spółka jakkolwiek zatwierdziła zawartą umowę. Nie dowodzi tego porozumienie z 16 lipca 2019 r., które również w ocenie Sądu pozostaje bezskuteczne i nie dowodzi skuteczności cesji. Przy zawieraniu tej umowy powód był reprezentowany przez B. S.. Brak jest jednak wykazania należytego umocowania ww. do reprezentowania powoda. Na karcie 65 znajduje się co prawda pełnomocnictwo z 16 lipca 2019 r., którego udzielił jej O. H., jednakże umocowuje ono do zawierania umów z (...) sp. z o.o. S.K.A., nie zaś z (...) sp. z o.o. w W.. Ponownie, brak jest również dowodów późniejszego zatwierdzenia umowy z 19 lipca 2019 r.

Niezależnie jednak od tego umowa – porozumienie z 16 lipca 2019 r. została zawarta pod warunkiem (zawieszającym) zapłaty ceny (§ ust. 2 i 3). Powód nie tylko nie wykazał, ile wynosiła cena (przedłożył umowę w formie, z której usunął umówioną cenę), ale też nie przekazał jakiegokolwiek dowodu, że cena nabywanych wierzytelności została zapłacona, co było warunkiem przeniesienia wierzytelności. Wobec powyższego Sąd uznał, że wierzytelności objęte porozumieniem z 16 lipca 2019 r., wobec niespełnienia się warunku, nie zostały skutecznie przeniesione na powoda.

Nawet jednak przy odmiennej ocenie kwestii legitymacji czynnej powoda Sąd podzielił również zarzut nieważności spornej umowy.

Zgodnie z art. 82 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Ciężar wykazania zarzutu nieważności umowy spoczywał na stronie pozwanej i w ocenie Sądu ciężarowi temu pozwana podolała. K. Z. powołała się na swoją chorobę psychiczną, która miała uniemożliwić jej świadomość i swobodę powzięcia decyzji i wyrażenia woli co do zawarcia umowy z 13 listopada 2018 r.

Przepis art. 82 k.c. reguluje dwie grupy stanów faktycznych powodujących wady oświadczenia woli, a mianowicie: 1) stan wyłączający świadomość oraz 2) stan wyłączający swobodę. Stan braku świadomości lub swobody nie musi być całkowity i zupełny, wystarczy że jest on na tyle znaczny, że w konkretnych okolicznościach faktycznych prowadzi do wady oświadczenia woli. Nie można przy tym a priori przyjmować stanu wyłączającego świadomość nawet osób chorych psychicznie lub niedorozwiniętych umysłowo - i to nawet wtedy, gdy są ubezwłasnowolnieni całkowicie lub częściowo, ponieważ w danym momencie działać oni mogli z wystarczającym rozeznaniem. Stan wyłączający świadomość, to brak rozeznania, niemożność rozumienia zachowań własnych i zachowań innych osób, niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania. Musi on wynikać z przyczyny wewnętrznej, a zatem z położenia, w jakim znajduje się osoba składająca oświadczenie woli, a nie z okoliczności zewnętrznych, w jakich się znalazła. Natomiast powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest swobodne, gdy zarówno sam proces decyzyjny, jak i uzewnętrznienie woli, nie były zakłócone przez żadne destrukcyjne czynniki wynikające z aktualnych właściwości psychiki lub procesu myślowego osoby składającej oświadczenie woli. Stan wyłączający swobodę w powzięciu decyzji i wyrażeniu woli również musi być odniesiony do stanu psychiki i intelektu osoby składającej oświadczenie woli (por. wyrok SA w Szczecinie z 12 stycznia 2021 r., sygn. akt I ACa 345/19, wyrok SA w Gdańsku z 14 grudnia 2020 r., sygn. akt V ACa 356/20, wyrok SA w Białymstoku z 23 stycznia 2020 r., sygn. akt I ACa 313/19 oraz z 10 października 2019 r., sygn. akt I ACa 314/19, So w Olsztynie z 31 maja 2019 r., sygn. akt I C 479/16). Rozstrzygnięcie podniesionego zarzutu wymagało wiadomości specjalnych. Złożona przez pozwaną dokumentacja medyczna dowodziła choroby psychicznej pozwanej, ale nie dowodziła, że w chwili zawierania umowy i rozdysponowania uzyskanymi środkami pozwana nie znajdowała się w stanie wystarczającego rozeznania. Ustalenie stanu świadomości osoby dokonującej czynności prawnej wymaga wiadomości specjalnych, stąd też kluczowe znaczenie ma tutaj opinia biegłych (art. 278 § 1 k.p.c.), a nie inne dowody w postaci dokumentów, wyjaśnień stron, czy też zeznań świadków, którzy takich wiadomości specjalnych nie posiadają. Nie oznacza to oczywiście, że tego typu dowody są niedopuszczalne. Owszem, są dopuszczalne i nieraz nawet potrzebne dla pełniejszego wyjaśnienia okoliczności sprawy, tym niemniej wszystkie te dowody mają jedynie pomocnicze znaczenie względem dowodu z opinii biegłych. Opinia taka ma charakter przesądzający; tylko ona bowiem może w sposób jednoznaczny i niebudzący wątpliwości stwierdzić stopień świadomości w dacie dokonywania czynności prawnej. Inne dowody są w tej mierze mniej przydatne i mogą co najwyżej pełnić rolę pomocniczą (choćby przy opiniowaniu przez biegłych) (por. wyrok SA w Białymstoku z 20 stycznia 2017 r., I ACa 126/16).

Jak zaś wynika z opinii biegłego sądowego z zakresu psychiatrii, przy zawieraniu umowy z 13 listopada 2018 r. pozwana K. Z. miała zachowaną powierzchowną świadomość podjętej decyzji, ale z powodu endogennej choroby psychicznej jaką jest schizofrenia nie miała swobody w podejmowaniu decyzji. Stan ten utrzymywał się w okresie wydawania pieniędzy otrzymanych po zawarciu umowy. Opinia biegłego sądowego była niesporna. Szczególnie strona powodowa nie podniosła jakichkolwiek zarzutów co do opinii i wniosków w niej zawartych, które były dla niej negatywne. Dla Sądu opinia biegłego sądowego była w całości przekonująca, wnioski w niej zawarte poprzedzone były kompleksową analizą materiału dowodowego dotyczącego stanu zdrowia pozwanej, a także wyjaśnieniem i omówieniem jednostki chorobowej zdiagnozowanej u pozwanej. W konsekwencji, Sąd podzielił zarzut nieważności umowy z 13 listopada 2018 r. Jeżeli zaś umowa zawarta przez strony jest nieważna, to wzajemne świadczenia stron

są świadczeniami nienależnymi i podlegają zwrotowi. Pozwana nie kwestionowała otrzymania kwoty 9.500 zł i takiej kwoty powód mógłby się domagać formując roszczenie o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu w postaci nienależnego świadczenia na rzecz pozwanej.

Powód sformułował swoje żądanie o umowną podstawę prawną. Stosownie do art. 505 [4] §1 zd. 1 k.p.c. w postępowaniu uproszczonym (w którym niniejsze sprawa jest rozpoznawana), zmiana powództwa jest niedopuszczalna. Zakaz ten obejmuje wystąpienie z nowym roszczeniem zamiast lub obok dotychczasowego oraz żądanie świadczenia pieniężnego na podstawie tego samego tytułu w wyższej kwocie albo też innego świadczenia opiewającego na rzeczy oznaczone co do gatunku w większej ilości, a także zmianę podstawy faktycznej. W ocenie Sądu jednak, w sprawie zmieniała się jedynie ewentualna podstawa prawna żądania w stosunku do tej zgłoszonej w pozwie, która i tak nie jest dla sądu wiążąca, bez zmiany podstawy faktycznej. Powód nie zajął co prawda wprost stanowiska i żądania ewentualnego, na wypadek uznania nieważności spornej umowy, niemniej w replice na przeciw dał wystarczający wyraz temu, że w razie nieważności umowy pozwana obowiązana jest do zwrotu otrzymanego świadczenia, jako nienależnego. Taka zmiana jest w ocenie Sądu dopuszczalna.

Nienależne świadczenie jest szczególnym przypadkiem bezpodstawnego wzbogacenia; w związku z tym stosuje się do niego przepisy art. 405 - 409 k.c. Przepis art. 405 k.c. stanowi, że kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Zgodnie zaś z art. 410 § 2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. W niniejszej sprawie zaszedł ten ostatni wypadek nienależnego świadczenia.

Nienależne świadczenie odróżnia się od pozostałych przypadków bezpodstawnego wzbogacenia źródłem powstania, bowiem do zaistnienia tego zobowiązania dochodzi w wyniku spełnienia świadczenia przez zubożonego, a nie poprzez jakiegokolwiek inne przesunięcia majątkowe, nie będące świadczeniem. Jednocześnie zachodzi brak podstawy prawnej tego świadczenia. Już sam fakt spełnienia nienależnego świadczenia uzasadnia roszczenie o jego zwrot. W takim przypadku nie zachodzi potrzeba badania, czy i w jakim zakresie spełnione świadczenie wzbogaciło osobę, na rzecz której zostało spełnione oraz czy majątek spełniającego świadczenie uległ zmniejszeniu. Uzyskanie nienależnego świadczenia wypełnia bowiem przesłankę powstania wzbogacenia, a spełnienie tego świadczenia przesłankę zubożenia. Z chwilą spełnienia świadczenia nienależnego powstaje roszczenie kondykcyjne, którego treścią jest obowiązek dokonania czynności faktycznej lub prawnej stanowiącej świadczenie przeciwne do spełnionego (tak Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 4 listopada 2015 roku, I ACa 510/15, Legalis 1370626).

Zgodnie z art. 409 k.c. obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Przepisie art. 409 k.c., stanowiącym o zużyciu lub utracie korzyści dotyczy sytuacji, kiedy zużycie wzbogacenia nastąpiło bezproduktywnie, a więc bez uzyskania jakiegokolwiek ekwiwalentu czy też innej korzyści dla majątku wzbogaconego lub też utrata korzyści była przypadkowa np. kradzież, przypadkowe zniszczenie. Nie każde zużycie (nawet w dobrej wierze) bezpodstawnie uzyskanego świadczenia powoduje – w myśl art. 409 k.c. – wygaśnięcie obowiązku zwrotu tegoż świadczenia. Zachodzi ono wyłącznie wówczas, gdy zużycie korzyści nastąpiło w sposób bezproduktywny, konsumpcyjny, tj. gdy wzbogacony, w zamian tej korzyści, nie uzyskał ani korzyści zastępczej ani zaoszczędzenia wydatku, gdy wydatek miał miejsce tylko dlatego, że uprzednio uzyskał on korzyść, bez której nie poczyniłby tego wydatku (por. wyrok SA w Białymstoku z 26 lipca 2019 r., sygn. akt I Aga 39/19). Na takie też rozumienie tego przepisu wskazuje sam powód. Swojego stanowiska nie odnosi przy tym do stanu faktycznego sprawy.

W ocenie Sądu, powództwo nie zasługiwało jednak na uwzględnienie również na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu lub świadczeniu nienależnym. Do zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia jest obowiązany tylko ten kto uzyskał korzyść majątkową. Korzyść majątkowa – na obecnym etapie, już nie występuje. Materiał dowodowy sprawy daje podstawy do ustalenia, że pozwana otrzymane środki spożytkowała na bieżące

potrzeby konsumpcyjne i papierosy. Za środki te nie uzyskała również żadnej korzyści materialnej, w postaci mienia przedstawiającego realną wartość, który pozwalałby na ustalenie zwiększenia aktywów jej majątku, ani też poczynienia oszczędności, czy spłaty innych długów, co zmniejszałoby pasywa jej majątku. Otrzymane środki zostały zużyte w sposób bezproduktywny w rozumieniu ww. przepisu, co skutkuje oddaleniem żądania opartego o nieważność umowy i bezpodstawne wzbogacenie pozwanej.

Ustalenie w zakresie przeznaczenia otrzymanych środków Sąd poczynił w oparciu o zeznania świadków J. Z. i P. C. oraz samej pozwanej K. Z.. Osobowe źródła dowodowe były dla Sąd przekonujące w całości, jako spójne i niezawierające sprzeczności. Jednocześnie strona powodowa nie naprowadziła jakichkolwiek dowodów poddających w wątpliwość wiarygodność świadków i pozwanej, ani też kontr dowodów pozwalających ustalić inne przeznaczenie otrzymanych przez pozwaną środków.

Wobec powyższego, powództwo w niniejszej sprawie podlegało oddaleniu również przy przyjęciu drugiej podstawy prawnej żądania.

Mając na uwadze, że w przypadku nieważności umowy powód mógłby domagać się jedynie faktycznie spełnionych świadczeń, to badanie umowy pod kątem abuzywności postanowień w niej zawartych byłoby bezprzedmiotowe. Prowizja, czy inne opłaty, przy nieważności umowy, nie mogą być przez stronę powodową dochodzone, gdyż podstawa do ich żądania przestała istnieć. Podobnie za bezprzedmiotowe Sąd uznał odnoszenie się do zarzutu sprzeczności żądania wykonania umowy z zasadami współżycia społecznego. Sama pozwana formuje te zarzuty jedynie na wypadek uznania, że do zawarcia ważnej umowy w ogóle doszło. Zarzut ten odnoszący się do umowy, wobec ustalenia jej nieważności, jest nieistotny.

Na marginesie wskazać jedynie należało, że niezasadny okazał się również podniesiony przez pozwaną z ostrożności procesowej zarzut przedawnienia się roszczenia powoda. Zarówno 3 letni termin przedawnienia dla umownej podstawy żądania jak i 6 letni dla żądania opartego o bezpodstawne wzbogacenie nie upłynął przed wniesieniem pozwu – nieważna umowa została zawarta 13 listopada 2018 r. i wtedy pozwana otrzymała pieniądze, a pozew w sprawie wniesiono 27 listopada 2019 r.

Mając powyższe na uwadze, Sąd oddalił powództwo.

Stan faktyczny sprawy Sąd ustalił na podstawie dokumentów złożonych przez strony w toku procesu, co do prawdziwości i wiarygodności których nie powziął zastrzeżeń i które nie były przez żadną ze stron postępowania kwestionowane oraz na podstawie zeznań świadków J. Z. i P. C. oraz samej powódki, które, jako, że korespondowały z twierdzeniami stron w toku procesu oraz zaoficerowanymi dowodami z dokumentów, Sąd uznał za w całości wiarygodne. Ustalenia, czy pozwana zawierając umowę pożyczki w dniu 13 listopada (...). znajdowała się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażanie woli oraz czy wydając uzyskane z tej umowy pieniądze i nie dokonując ich zwrotu znajdowała się w stanie, w którym nie kontrolowała swojego działania i nie była świadoma konsekwencji związanych z tym postępowaniem, Sąd poczynił w oparciu o opinię biegłego z zakresu psychiatrii J. K..

Biegły sporządził opinię zgodnie z treścią postanowienia dowodowego w tym przedmiocie, a sporządzona opinia nie zawiera braków ani sprzeczności. Istotne zaś okoliczności dotyczące jej przedmiotu, ustalone na podstawie załączonych do akt dokumentów, badania pozwanej oraz wiedzy i doświadczenia biegłego są przedstawione w sposób nie budzący wątpliwości - opinia jest jasna i nie zawiera twierdzeń i wniosków, które nie znajdowałyby oparcia w materiale dowodowym sprawy, w wiedzy i doświadczeniu zawodowym biegłego oraz zasadach logiki. Zawarte zaś w jej treści wywody i wnioski, pozwalają na prześledzenie toku rozumowania biegłego i ustalenie, że wyciągnięte wnioski są logicznie poprawne. Żadna ze stron wniosków opinii nie kwestionowała. Stąd też Sąd uznał złożoną w sprawie opinię za przydatną do poczynienia ustaleń faktycznych w sprawie i wydania rozstrzygnięcia.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął w pkt II wyroku zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu zawartą w przepisie art. 98 §1 k.p.c., który stanowi, że strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i przepisem art. 108 §1 k.p.c., zgodnie z którym sąd

rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony (art. 98 §3 k.p.c.). Zgodnie zaś z art. 99 k.p.c. stronom reprezentowanym przez radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata.

W zakresie kosztów procesu pozwana wydatkowała kwotę 3.600 zł z tytułu wynagrodzenia radcy prawnego (§2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 poz. 1804 z późn. zm.), 17 złotych z tytułu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa (art. 1 ust. 1 pkt 2 oraz część IV załącznika ustawy z dnia 16 listopada 2006r. o opłacie skarbowej, Dz. U. 2006 Nr 225 poz. 1635 z późn. zm.) oraz 300 zł tytułem zaliczki na poczet wynagrodzenia biegłego sądowego (art. 2 ust. 1 i art. 5 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r., Nr 167, poz. 1398 ze zm.) w zw. z art. 98 §2 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1¹ k.p.c., co łącznie dało kwotę 3.917 zł.

Mając to na uwadze, Sąd w punkcie II wyroku zasądził od powódki (...) Ltd. z siedzibą w L., C. na rzecz pozwanej K. Z. kwotę 3.917 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, zgodnie ze znowelizowanym brzmieniem art. 98 k.p.c., w myśl którego, od kwoty zasądzonej tytułem zwrotu kosztów procesu należą się odsetki, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzone, do dnia zapłaty (art. 98 § 1¹ k.p.c.).

W punkcie zaś III wyroku Sąd na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2005 Nr 167, poz. 1398 z późn. zm.) orzekł o nieuiszczonych kosztach sądowych, na które składało się wynagrodzenie biegłego nieopkryte z zaliczki uiszczonej przez pozwaną, tj. kwota 323,19 zł. Biegły za sporządzoną opinię zażądał wynagrodzenia w kwocie 623,19 zł, co po odliczeniu uiszczonej przez pozwaną zaliczki w kwocie 300 zł dało kwotę 323,19 zł.

W związku z powyższym, Sąd w punkcie III wyroku nakazał pobrać od powódki (...) Ltd. z siedzibą w L., C. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego Szczecin- Centrum w Szczecinie kwotę 323,19 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.